

Vlaanderen
is kwaliteitsvolle
omgeving

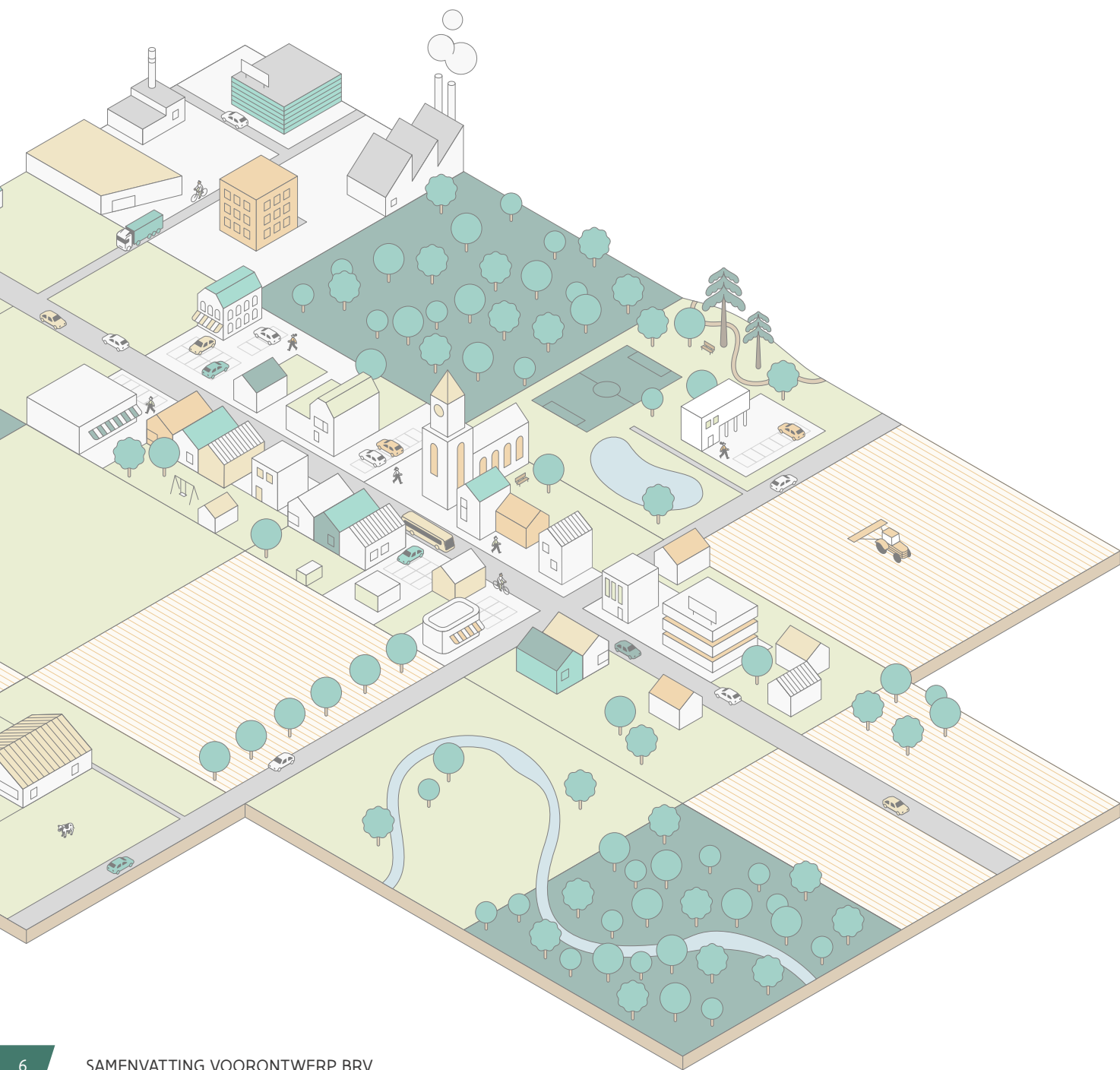

Beleidsplan Ruimte Vlaanderen

Samenvatting voorontwerp

Inhoud

- Waarom een beleidsplan Ruimte Vlaanderen? 7
- Een samenhangend kader voor ruimtelijke keuzes. 8
 - DRIE RUIMTELIJKE TRANSFORMATIEOPGAVES 8
 - Transformatieopgave 1: transformatie van het bestaande ruimtebeslag. 8
 - Transformatieopgave 2: netto bijkomend ruimtebeslag doen dalen naar 0ha/dag. 10
 - Transformatieopgave 3: transformatie naar een robuuste open ruimte. 12
 - Strategische doelstellingen. 13
 - HET RUIMTELIJK KOMPAS 14
 - HET ONTWIKKELINGSPERSPECTIEF "VLAANDEREN IN 2050" 16
- Van visie naar uitvoering 18
 - RUIMTE VOOR WONEN 18
 - RUIMTE VOOR ECONOMIE 20
 - RUIMTE VOOR WATER. 22
 - RUIMTE VOOR ENERGIE- EN KLIMAATTRANSITIE. 24
 - RUIMTE VOOR BIODIVERSITEIT. 26
 - RUIMTE VOOR LAND- EN TUINBOUW 28
- Samen realiseren 30

WAAROM EEN BELEIDSPLAN RUIMTE VLAANDEREN?

Vlaanderen is een dichtbevolkte en dynamische regio met een sterke verwevenheid van steden, dorpen, economische activiteiten, landbouw en natuur. Die nabijheid en verwevenheid zijn een belangrijke kwaliteit: ze maken voorzieningen bereikbaar, ondersteunen ondernemerschap, stimuleren een duurzame energievoorziening en geven Vlaanderen een herkenbare ruimtelijke eigenheid waarbij het bebouwde weefsel afwisselt met kwalitatieve open landschappen.

Tegelijk staan die kwaliteiten onder druk. In een regio waar elke vierkante meter telt, is een zorgvuldig en zuinig ruimtegebruik noodzakelijk. Ruimte is immers niet alleen de plek waar we wonen, werken en leven, maar ook een hefboom voor leefkwaliteit, voedselproductie, klimaatbestendigheid, energiezekerheid, verbondenheid en sociale rechtvaardigheid. De keuzes die we vandaag maken, bepalen hoe leefbaar, welvarend en veerkrachtig Vlaanderen morgen zal zijn.

Ook de samenleving verandert in een hoog tempo. Klimaatverandering, demografische evoluties, digitalisering, geopolitieke ontwikkelingen en de energietransitie vragen om een leefomgeving die beter voorbereid is op de uitdagingen van morgen. Die uitdagingen beperken zich niet tot Vlaanderen. Europa zet steeds nadrukkelijker in op toekomstbestendige regio's en vraagt aandacht voor concurrentievermogen, wonen, energiezekerheid, biodiversiteit, waterbeheer en strategische autonomie.

Vlaanderen neemt hierbij een bijzondere positie in. Het behoort tot de meest verstedelijkte en intensief gebruikte regio's van Europa. Ruimtelijke keuzes maken een groot verschil voor haar leefkwaliteit, welvaart, bescherming en versterking van het natuurlijk kapitaal en toekomstbestendigheid. De maatschappelijke opgaves komen immers steeds vaker samen in dezelfde ruimte en vragen om doordachte en samenhangende keuzes.

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) biedt een antwoord op deze ruimtelijke vraagstukken en draagt zo bij aan het behalen van de maatschappelijke opgaves. Het BRV is een verhaal van kansen, geen catalogus van problemen.

Het BRV bestaat uit een strategische visie en beleidskaders. De strategische visie zet de langetermijnrichting uit voor de ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen. De beleidskaders vertalen deze visie naar concrete keuzes, doelstellingen en acties voor de korte en middellange termijn. Via instrumenten, investeringen, samenwerkingen en monitoring worden deze ambities stapsgewijs omgezet in resultaten op het terrein. Het BRV kan, na definitieve goedkeuring, de komende jaren aangevuld worden met bijkomende beleidskaders of de beleidskaders na verloop van tijd actualiseren. Zo combineert het BRV een stabiele langetermijnkoers met de flexibiliteit om in te spelen op nieuwe maatschappelijke uitdagingen en inzichten. Vandaag kiest de Vlaamse Regering naast een strategische visie voor 6 beleidskaders rond wonen, economie, water, energie- en klimaattransitie, biodiversiteit en land- en tuinbouw.

EEN SAMENHANGEND KADER VOOR RUIMTELIJKE KEUZES

Om de bovengenoemde ambitie waar te maken, vertrekt de strategische visie van een samenhangend kader voor ruimtelijke keuzes. Dat kader bestaat uit drie complementaire elementen: de ruimtelijke transformatieopgaves, het ruimtelijk kompas en het ontwikkelingsperspectief 'Vlaanderen in 2050'.

Drie ruimtelijke transformatieopgaves

Om vanuit ruimtelijk beleid bij te dragen aan de maatschappelijke opgaves, is een door-dachte omgang met ruimte nodig. Het BRV neemt daarbij de bouwshift als uitgangspunt: nieuwe behoeften worden zo veel mogelijk opgevangen binnen het bestaande ruimtebeslag, terwijl de open ruimte wordt beschermd en versterkt. Daarom kiezen we voor een ruimtelijke omslag waarbij de focus verschuift van uitbreiden naar transformeren, van versnippering naar samenhang en van extra ruimte innemen naar het verhogen van de kwaliteit en het rendement van de ruimte. Deze omslag krijgt vorm in drie samenhangende ruimtelijke transformatieopgaves.

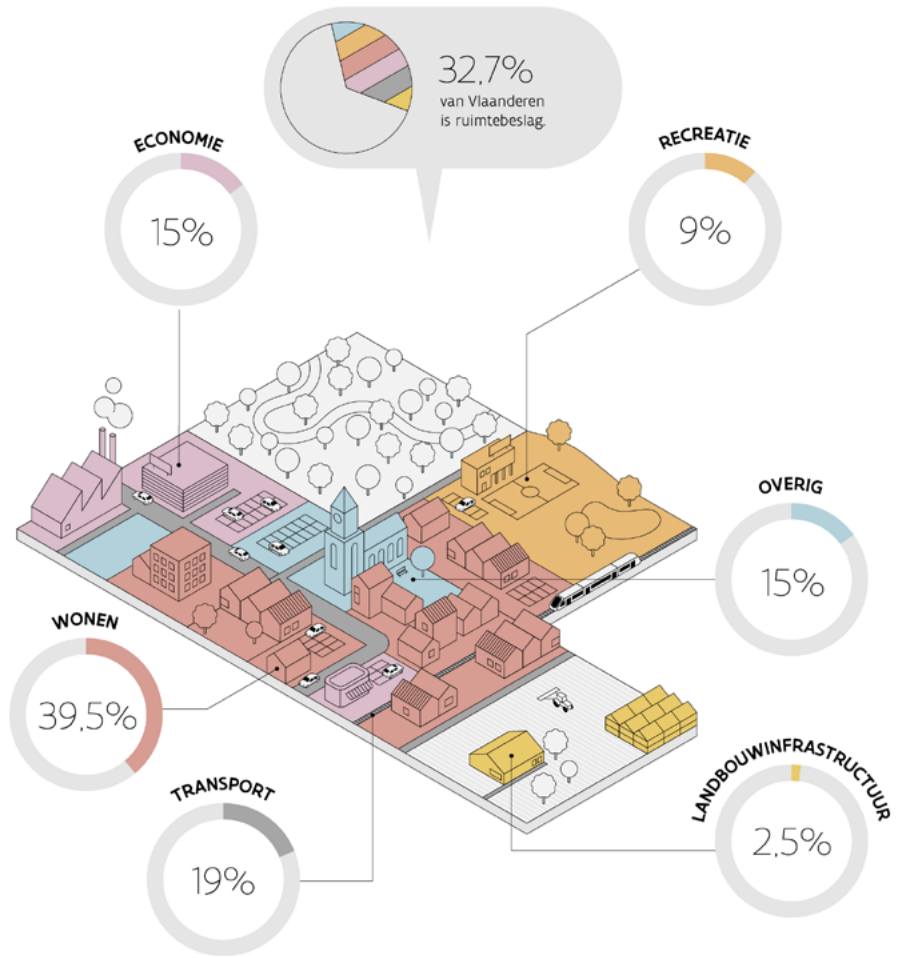
TRANSFORMATIEOPGAVE 1

TRANSFORMATIE VAN HET BESTAANDE RUIMTEBESLAG

Binnen het bestaande ruimtebeslag liggen enorme kansen maar ook uitdagingen. Door leegstaande en onderbenutte locaties in gebruik te nemen, functies beter te verweven, gebouwen flexibel en meervoudig te gebruiken en beschikbare ruimte efficiënter te benutten, kunnen nieuwe behoeften voor wonen, werken, ondernemen, voorzieningen, logistiek, recreatie... worden opgevangen zonder steeds nieuwe ruimte aan te snijden. Deze transformatie combineert een hoger ruimtelijk rendement met een hogere leefomgevingskwaliteit.

Kernen worden, afhankelijk van de context en de eigenheid, versterkt door wonen, voorzieningen, mobiliteit en economische activiteiten dicht bij elkaar te brengen. Ook bestaande bedrijventerreinen en andere economische locaties worden beter benut, zodat ruimte voor ondernemerschap en economische ontwikkeling maximaal kan opgevangen worden op de reeds ingenomen ruimte.

Tegelijk wordt het bestaande ruimtebeslag klimaatrobuuster gemaakt en ingezet op een hogere leefomgevingskwaliteit. Vlaanderen verhoogt de kwaliteit van publieke ruimte door te ontharden, te vergroenen, de toegankelijkheid te verbeteren en water lokaal vast te houden en te laten infiltreren. Bijkomende verharding wordt steeds kritisch bekeken en bestaande verharding die niet meer noodzakelijk is, wordt stelselmatig verwijderd en vrijgekomen ruimte wordt benut voor groen, bomen, open water, infiltratie van regenwater en andere groenblauwe structuren. Zo ontstaat meer ruimte voor waterinfiltratie, verkoeling, biodiversiteit, waterberging terwijl steden, dorpen en bedrijventerreinen beter bestand worden tegen droogte, hitte en wateroverlast. De transformatie van het bestaande ruimtebeslag gebeurt bovendien met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en sociale rechtvaardigheid zodat kwaliteitsvolle woon- en leefomgevingen toegankelijk en betaalbaar blijven voor iedereen.

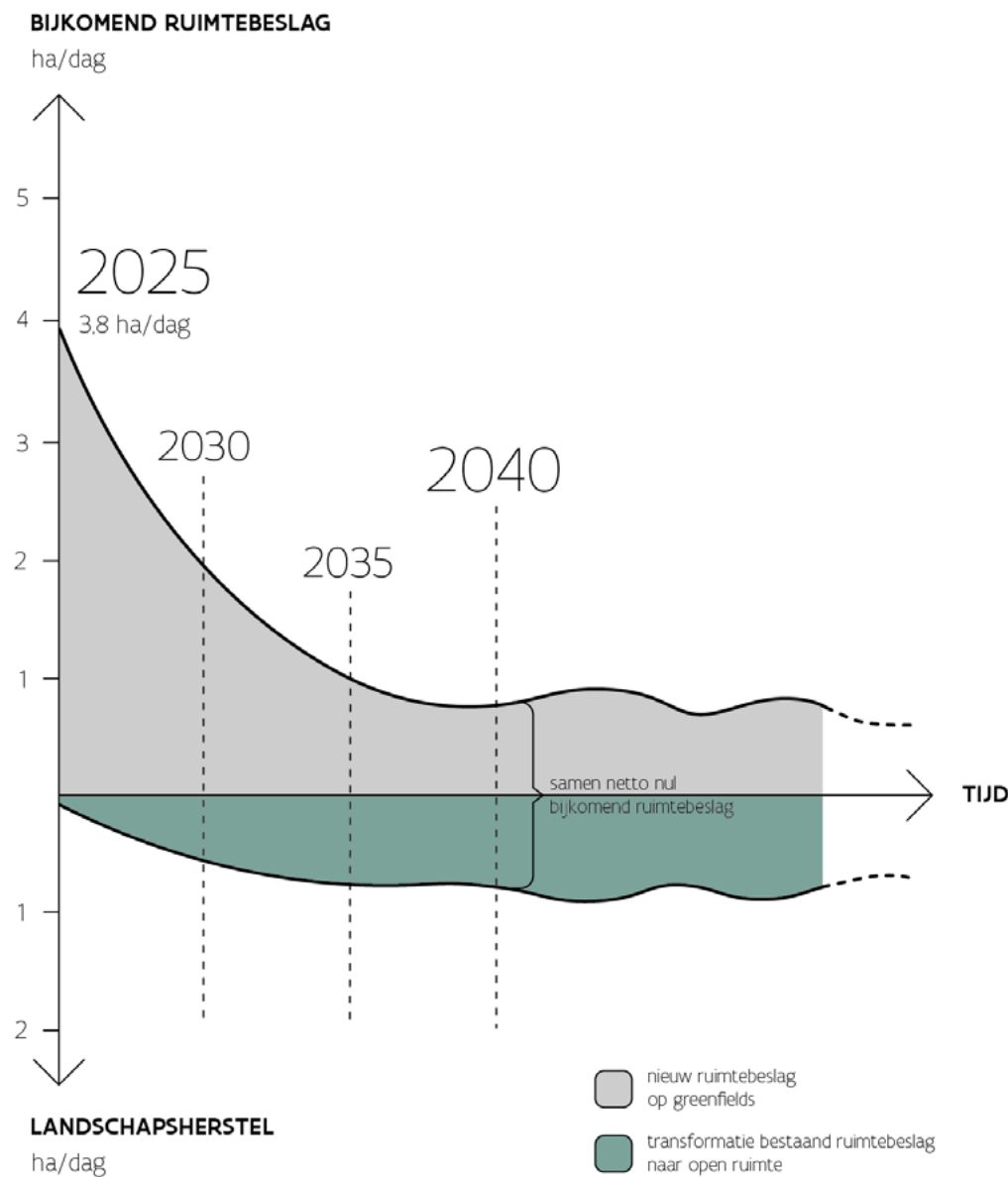

Landgebruik binnen ruimtebeslag uitgedrukt in % (2025)

TRANSFORMATIEOPGAVE 2

NETTO BIJKOMEND RUIMTEBESLAG DOEN DALEN TOT 0HA/DAG

Vlaanderen vangt nieuwe maatschappelijke behoeften zo veel mogelijk op binnen het bestaande ruimtebeslag en is kritisch voor nieuwe ruimtevragen. Toch vragen sommige ontwikkelingen ook in de toekomst bijkomend ruimtebeslag, zoals bepaalde economische activiteiten, infrastructuur of voorzieningen waarvoor er binnen het bestaande ruimtebeslag onvoldoende mogelijkheden aanwezig zijn. Daarom kiest Vlaanderen voor een gerichte en zorgvuldige omgang met bijkomende ruimte-inname.

Transformatie naar 0 hectare/dag (naar Lacoere, 2023)

De daling naar netto 0 ha per dag wordt opgevolgd op Vlaams niveau. Nieuwe ruimte-inname vergt een aantoonbare behoefte, een afweging van alternatieven binnen het bestaande ruimtebeslag en een beoordeling aan de hand van het ruimtelijk kompas (zie infra). De beleidskaders bepalen verder hoe herbestemming, landschapsherstel, instrumenten en monitoring hieraan bijdragen.

Zo worden nieuwe woonontwikkelingen prioritair gerealiseerd in goed gelegen stads- en dorpskernen. Nieuwe economische ontwikkelingen sluiten zoveel mogelijk aan op de ruimtelijke economische hoofdstructuur. Bijkomende ruimte-inname blijft mogelijk wanneer hiervoor een duidelijke maatschappelijke noodzaak bestaat en geen volwaardige alternatieven beschikbaar zijn.

Deze omslag gaat hand in hand met herbestemming en landschapsherstel. Vlaanderen beschikt nog over een aanzienlijk juridisch aanbod aan onbebouwde gronden binnen harde bestemmingen. Voor locaties die vandaag belangrijk zijn voor landbouw, natuur, bos of water wordt onderzocht hoe die functies kunnen worden gevrijwaard van bebouwing. Het fysisch systeem - met aandacht voor water, bodemkwaliteit, biodiversiteit en klimaatweerbaarheid - is daarbij ruimtelijk mee sturend.

Landschapsherstel wordt een volwaardige ruimtelijke opgave. Op slecht gelegen locaties kan bestaand ruimtebeslag of verharding geleidelijk plaatsmaken voor openruimtefuncties zoals landbouw, natuur of waterberging. Zo worden natuurlijke processen hersteld en ontstaat tegelijk ademruimte voor maatschappelijke noden waarvoor bijkomende ruimte-inname in de toekomst noodzakelijk blijft.

Door nieuwe ruimte-inname, herbestemming en landschapsherstel in samenhang af te wegen, wil Vlaanderen het netto bijkomend ruimtebeslag stapsgewijs terugdringen tot 0 hectare per dag tegen 2040.

TRANSFORMATIEOPGAVE 3

TRANSFORMATIE NAAR EEN ROBUUSTE OPEN RUIMTE

De open ruimte vervult vandaag uiteenlopende functies voor voedselproductie, biodiversiteit, waterberging, recreatie en andere ecosysteemdiensten. Evenwel staat ze onder toenemende druk door klimaatverandering, versnippering en concurrerende ruimtevragen.

Daarom zet Vlaanderen in op een robuuste en samenhangende open ruimte waarin landbouw, natuur en watersystemen elkaar versterken. Vlaanderen zorgt voor voldoende goed gelegen landbouwgrond die beschikbaar blijft voor huidige en toekomstige generaties professionele land- en tuinbouwers. Natuur- en bosgebieden worden verder versterkt en beter met elkaar verbonden. Via waterlopen, kleine landschapselementen en groenblauwe netwerken ontstaat een samenhangend en kwaliteitsvol groenblauw dooraderd landschap met veerkrachtigere ecosystemen.

Om de open ruimte beter bestand te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering zet Vlaanderen in op sponslandschappen, natte natuur, ruimte voor water en koolstofopslag in bodem en vegetatie. Zo ontstaat klimaatbestendige open ruimte die bijdraagt aan toekomstbestendige voedselproductie, biodiversiteit, natuurherstel maar ook aan de leefkwaliteit en klimaatrobuustheid van het ruimtebeslag.

STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

Transformatieopgave 1

TRANSFORMATIE VAN HET BESTAANDE RUIMTEBESLAG

- Tegen 2050 neemt op Vlaams niveau het aandeel inwoners in kernen toe ten opzichte van het aandeel inwoners buiten kernen.
- Tegen 2050 is er steeds een voldoende beschikbaar aanbod aan ruimte voor niet-verweefbare activiteiten, afgestemd op de actuele behoefte. Daartoe wordt in eerste instantie ingezet op maatregelen inzake verweving, verhoging ruimtelijk rendement, activering van bestaande terreinen, aanpak leegstand, transformatie van verouderde economische sites en aanpakken van knelpunten die de ontwikkeling van een bestemd bedrijventerrein verhinderen. Bijkomend wordt ingezet op het herbestemmen van niet langer gewenst te ontwikkelen bestemde economische ruimte en nieuw te bestemmen bedrijventerreinen op goed gelegen locaties.
- De totale oppervlakte voor economie bestemde ruimte dient op het niveau van 2024 te blijven.
- De verhardingsoppervlakte van het ruimtebeslag bedraagt ten laatste tegen 2050 opnieuw maximaal 200.000 ha (=verhardingsgraad in 2015 geprojecteerd op verwacht ruimtebeslag in 2040).
- Tegen 2040 is t.o.v. 2025 netto 4.000 ha onthard op percelen van zonevreemd landgebruik binnen de bestemmingen landbouw, natuur en bos (= -20% verharding zonevreemd landgebruik in de open ruimte bestemmingen).
- Tegen 2050 draagt Vlaanderen bij aan de ambities van de Natuurherstelverordening.

Transformatieopgave 2

NETTO BIJKOMEND RUIMTEBESLAG DOEN DALEN TOT 0HA/DAG

- Tegen 2040 is het netto bijkomend ruimtebeslag teruggedrongen tot 0 ha/dag.

Transformatieopgave 3

TRANSFORMATIE NAAR EEN ROBUUSTE OPEN RUIME

- In 2040 zal de oppervlakte bestemd als agrarisch gebied 765.000 ha bedragen.
- In 2040 zal de oppervlakte bestemd als natuur- of bosgebied 218.000 ha bedragen, waarvan minstens 53.000 ha bosgebied.
- In 2040 zal 70.000 ha bestemd zijn als agrarisch gebied met overdruk natuurverweving en minimum 10.000 ha als andere bestemmingscategorieën met overdruk natuurverweving (in functie van de doelstelling van 150.000 ha IVON).
- In 2040 zal de oppervlakte van het Vlaams Ecologisch Netwerk 125.000 ha bedragen.
- Realisatie van inrichtingsdoelen waarvan alvast onderstaande reeds werden vastgelegd tegen 2030:
 - Tegen 2030 realiseren we 10.000 ha netto bijkomend bos t.o.v. 2019.
 - Tegen 2030 realiseren we 20.000 ha natte natuur t.o.v. 2021.
 - Tegen 2030 omzetting van 2.000 ha tijdelijk naar blijvend grasland t.o.v. 2021.
- De Vlaamse Regering evalueert deze doelstelling in 2030 en bepaalt het verdere traject met een verderzetting van het ambitieniveau.
- Via AGNAS wordt elk jaar minstens 1.500 ha extra natuur- of bosbestemming gerealiseerd tot de bestemmingsdoelen zijn bereikt.

Het ruimtelijk kompas

De transformatieopgaves beschrijven welke ruimtelijke omslag nodig is. Het ruimtelijk kompas geeft richting aan de keuzes die nodig zijn om die omslag in de praktijk waar te maken.

1. Het fysisch systeem is ruimtelijk mee sturend

Bodem, water, reliëf en ecologische draagkracht vormen een vroeg en volwaardig onderdeel van de locatie- en inrichtingsafweging. Zij bepalen mee welke ontwikkeling op een plaats verantwoord is en onder welke voorwaarden zij kan plaatsvinden. De concrete afweging gebeurt gebiedsgericht en in samenhang met maatschappelijke, economische en sociale behoeften.

2. Verweven wat kan, scheiden wat moet

Wonen, werken, voorzieningen, landbouw, natuur en energie worden waar mogelijk gecombineerd. Activiteiten die hinderlijk zijn of bijzondere randvoorwaarden vragen, krijgen een geschikte en gebufferde plek.

3. Nabijheid en bereikbaarheid

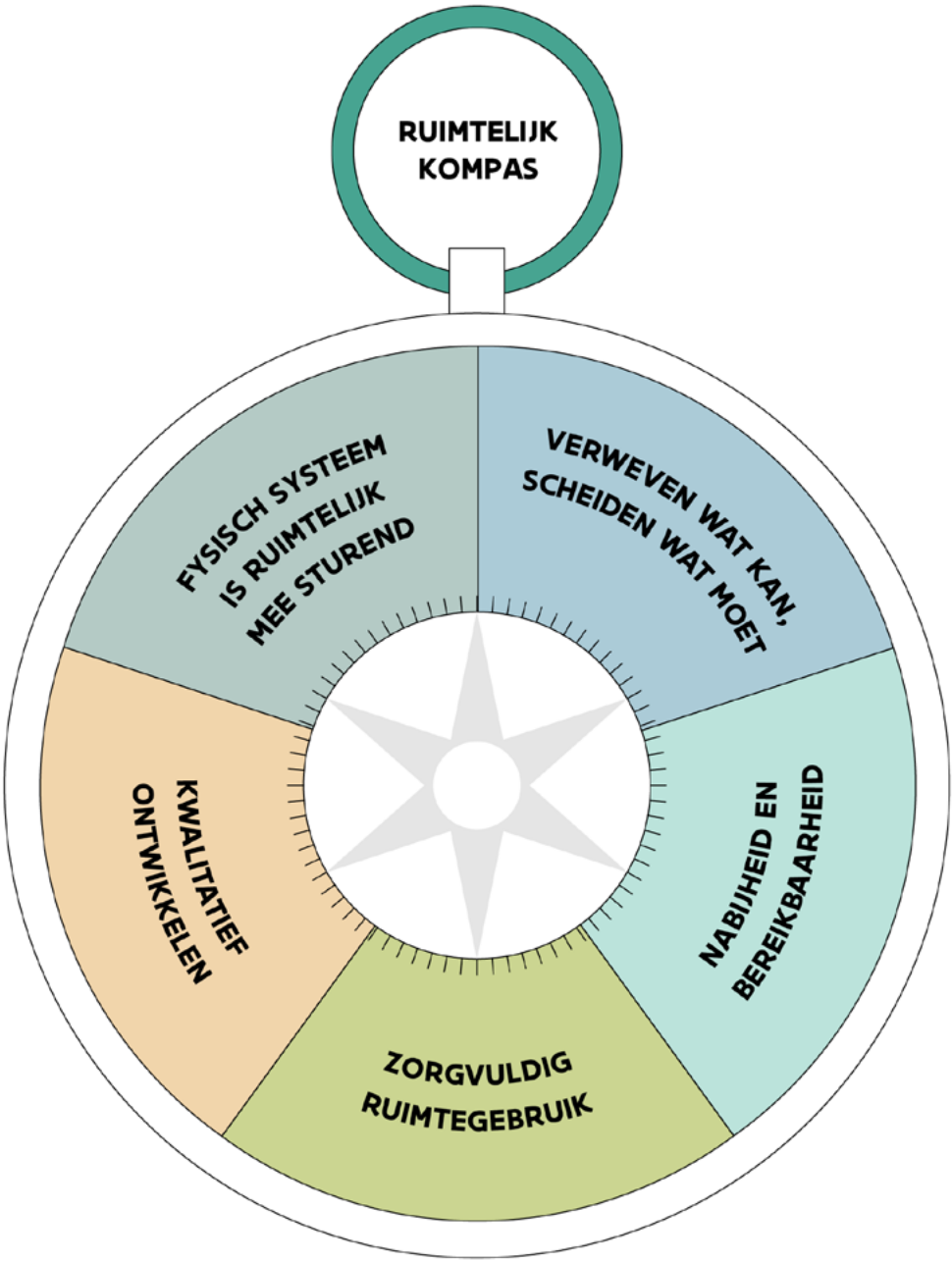
Nieuwe ontwikkelingen worden gekoppeld aan goed bereikbare kernen, voorzieningen, economisch belangrijke locaties, mobiliteitsnetwerken en energienetten.

4. Zorgvuldig ruimtegebruik

Eerst wordt gekeken naar mogelijkheden via hergebruik, intensivering, transformatie en meervoudig ruimtegebruik. Uitbreiding, al dan niet gekoppeld aan compensatie, wordt pas overwogen wanneer ze nodig en wenselijk is.

5. Kwalitatief ontwikkelen

Ruimtelijke ontwikkeling dragen afhankelijk van het project en de context bij aan een kwaliteitsvolle omgeving o.a. op vlak van leefkwaliteit, gezondheid, klimaatbestendigheid, versterking van de eigenheid, bereikbaarheid, toegankelijkheid, ontwerp kwaliteit, enzovoort.

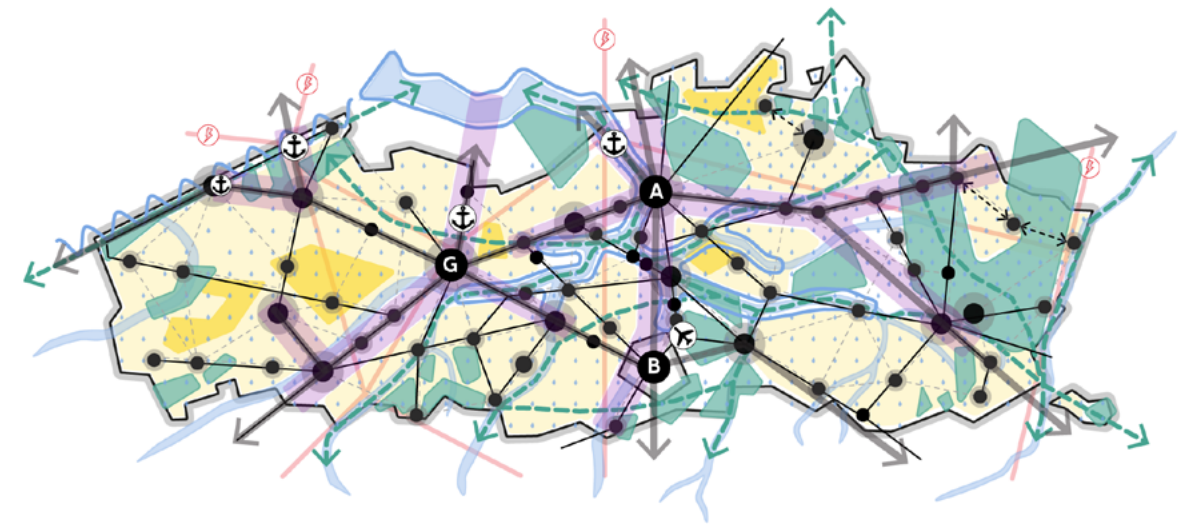
Het ontwikkelingsperspectief 'Vlaanderen in 2050'

Het ontwikkelingsperspectief 'Vlaanderen in 2050' geeft vorm aan de transformatieopgaves en de ontwikkelingsprincipes uit het ruimtelijk kompas door zichtbaar te maken waar verschillende opgaves samen komen. Het ruimtelijk synthesebeeld, dat is opgebouwd uit verschillende bouwstenen, toont de onderlinge relaties tussen de ruimtelijke opgaves en waar keuzes elkaar versterken of onder druk zetten.

De geïntegreerde opgaves vormen een verdere verfijning van het ruimtelijk synthesebeeld en concretiseren de ruimtelijke transformatieopgaves door ze op niveau van Vlaanderen aan de hand van het ruimtelijk kompas op kaart te zetten. De beelden van de geïntegreerde opgaves brengen kansen, spanningen en mogelijke ontwikkelingsrichtingen op Vlaams niveau in kaart en ondersteunen de verdere beleidsuitwerking, investeringen, ruimtelijke uitvoeringsinstrumenten en het opnemen van een Vlaamse regierol. Meerdere andere geïntegreerde opgaves kunnen op termijn ook

opgemaakt worden of op een ander schaalniveau opnieuw verder verfijnd worden.

Het ruimtelijk synthesebeeld laat zien hoe de versterking van het netwerk van rivieren en valleien, het beschermen tegen droogte en overstromingen en het creëren van sponslandschappen zich verhouden tot keuzes voor landbouw, natuur, economie, energie en kernversterking. Maar ook hoe grote samenhangende landbouwgebieden en natuurconcentraties kunnen worden versterkt en verbonden in relatie tot de verder uitbouw van de economische hoofdstructuur, de energie-infrastructuur en hoe kernversterking samenhangt met het hoogwaardig openbaar vervoer- en fietsnetwerk. Het synthesebeeld maakt zo duidelijk hoe ruimtelijke logica's elkaar versterken of juist afstemming vragen om met spanningen om te gaan. Het beeld laat toe binnen de thematische beleidskaders de bouwstenen vanuit een geïntegreerd ontwikkelingsperspectief te operationaliseren.

Het ruimtelijk synthesebeeld

VAN VISIE NAAR UITVOERING

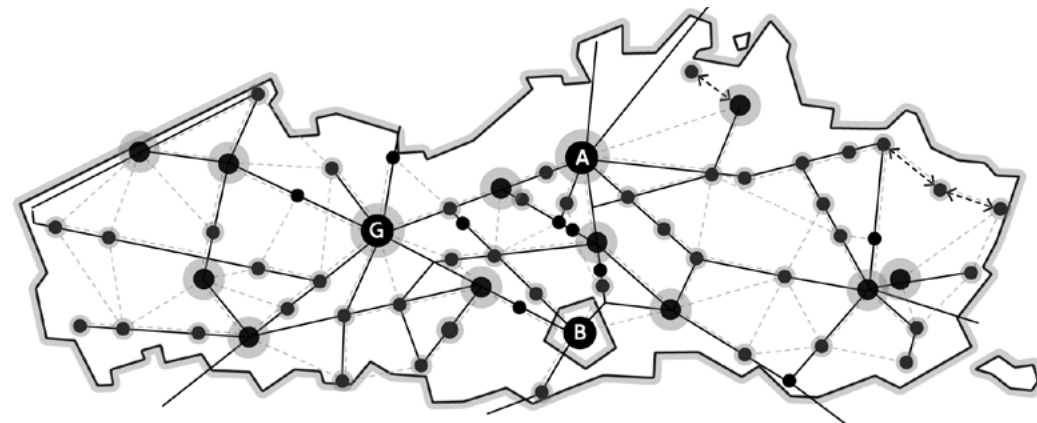
Ruimte voor wonen

UITDAGING

Vlaanderen moet tegen 2050 450.000 bijkomende woningen realiseren voor een veranderende bevolking, met meer alleenstaanden en ouderen, en het opvangen van migratiestromen. Tegelijk moet de realisatie van de woonopgave bijdragen aan betaalbaarheid, klimaatbestendigheid en het verhogen van de leefkwaliteit, zonder bijkomende versnippering van de open ruimte. Bijkomende inwoners creëren ook ruimtevragen voor publiek groen, voorzieningen, infrastructuur, verweven bedrijvigheid, ...

WAAR KIEZEN WE VOOR?

De woonopgave en bijkomende verweefbare voorzieningen wordt zo veel mogelijk gerealiseerd binnen het bestaande ruimtebeslag, met prioriteit voor goed gelegen stads- en dorpskernen. Wonen wordt gekoppeld aan kernversterking en knooppuntontwikkeling, en creëert koppelkansen voor o.a. de energietransitie, mobiliteitsshift, klimaatadaptatie, landschapsherstel, circulair bouwen, hogere leefkwaliteit, enzovoort.

Bouwsteen: Kernversterking gekoppeld aan hoogwaardig openbaar vervoer- en fietsnetwerk

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- **Transformatie, kernverdichting en kernversterking als motor van de woonopgave.** Vlaanderen zet in op renovatie, hergebruik, verdichting op maat, meervoudig gebruik, verweving, vergroening, ontharding, herontwikkeling en kwaliteitsvolle woonomgevingen.
- **Woonstrategieën als basis voor ruimtelijke keuzes.** Regionale woonopgaves en (boven)lokale woonstrategieën brengen woonbehoeften, ontwikkelingsmogelijkheden en ruimtelijke kwaliteit samen. Ze vormen het kader om keuzes te maken over waar verdichting, transformatie en herbestemming wenselijk zijn en hoe deze gerealiseerd zullen worden.
- **Een ruimtelijk gedifferentieerd woonbeleid.** Woonontwikkeling wordt geconcentreerd in goed gelegen en goed bereikbare kernen (zowel bestaande als nieuwe stedelijke gebieden en dorpen). Woonconcentraties, linten en verspreide bebouwing hebben een beperkt ontwikkelingsperspectief met aandacht voor verduurzaming, klimaatbestendigheid

en vrijwaring van de open ruimte. Het ruimtelijk kompas met o.a. het fysisch systeem is ruimtelijk mee sturend in het bepalen van een ruimtelijk gedifferentieerd beleid.

- **Een woningaanbod dat aansluit bij de maatschappelijke noden.** Vlaanderen kiest ook voor betaalbaar en sociaal wonen, zorgwonen, innovatieve woonvormen, kleinere en levensloopbestendige woningen, studentenhuysvesting, ... die inspelen op demografische veranderingen (in het bijzonder de gezinsverandering en vergrijzing) en woonbehoeften.
- **Gericht ontwikkelen en herbestemmen.** Leegstand en onderbenutte plekken en gebouwen worden in beeld gebracht en op goed gelegen locaties getransformeerd om een aandeel van de woonopgave te realiseren, terwijl slecht gelegen woon(reserve)gebieden worden gevrijwaard van bijkomende bebouwing of via landschapsherstel opnieuw omgezet naar open ruimte.

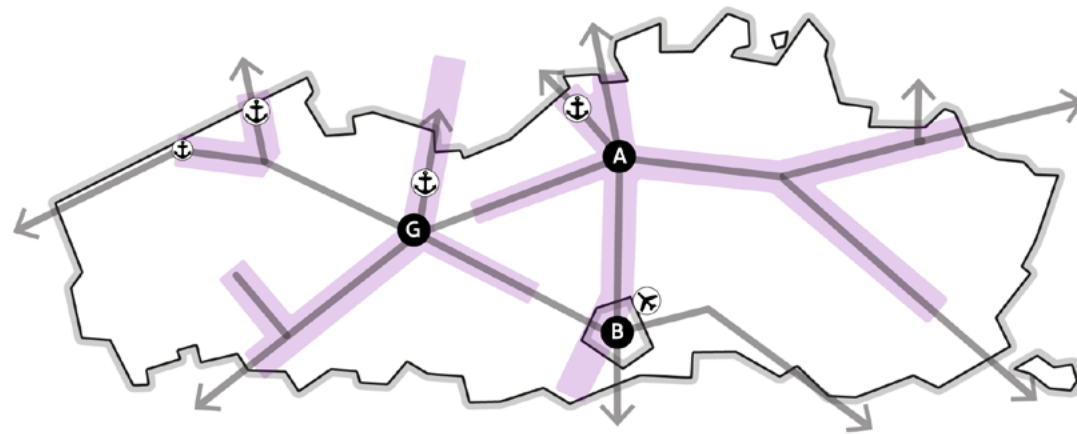
Ruimte voor economie

UITDAGING

De Vlaamse economie moet ruimte blijven bieden aan groei, innovatie, strategische industrie, logistiek en reshoring, terwijl de beschikbare ruimte schaars is en de druk op bedrijventerreinen toeneemt. Tegelijk vragen de energie- en klimaattransitie, de circulaire economie en een kwalitatieve leefomgeving om een kwalitatiever en zorgvuldiger gebruik van de ruimte voor economische activiteiten.

WAAR KIEZEN WE VOOR?

Vlaanderen kiest voor een ruimtelijk-economisch beleid dat economische ontwikkeling, ruimtelijke kwaliteit en zorgvuldig ruimtegebruik verzoent. Ruimte voor economie blijft essentieel voor welvaart, werkgelegenheid en strategische autonomie, en wordt gericht ingezet op locaties met de grootste maatschappelijke en economische meerwaarde.

Bouwsteen: Een sterk economische systeem

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- ▶ **Verweving en verdichting in kernen.** Verweefbare economische activiteiten krijgen zo veel mogelijk een plaats in steden en dorpskernen. Vlaanderen zet in op kernversterking, de winkelshift en een betere verweving van wonen, werken en voorzieningen.
- ▶ **Ruimtelijk inzetten op kenniseconomie.** De kenniseconomie is een van de grote troeven van Vlaanderen. Niet alle vormen van kenniseconomie zijn verweefbaar. Daarom zetten we in op een geïntegreerd beleid en werken we ruimtelijke concepten zoals innovatiedistricten (in of aan het stedelijk weefsel) en wetenschapsparken (dedicated bedrijventerreinen) uit.
- ▶ **Transformatie van bestaande bedrijventerreinen.** Prioriteit is het activeren, herontwikkelen en verdichten van bestaande economische ruimte via o.a. intensiever gebruik, meer bouwmogelijkheden, aanpak leegstand, gedeelde voorzieningen en groen-blauwe inrichting.
- ▶ **Een ruimtelijk gedifferentieerd aanbod aan vestigingsmilieus.** Vlaanderen ontwikkelt verschillende economische vestigingsmilieus op maat van de activiteit, zoals gemengde economische zones, bedrijventerreinen voor niet-verweefbare activiteiten, logistieke knopenwetenschapsparken en ontginningsgebieden..
- ▶ **Strategische clustering van economische activiteiten.** Industrie, logistiek en andere niet-verweefbare activiteiten worden geconcentreerd op goed ontsloten locaties, met aandacht voor de ruimtelijke economische hoofdstructuur, logistieke knopen en strategische clusters. Op die locaties wordt ingezet op bijkomende te ontwikkelen ruimte voor niet-verweefbare bedrijven zodat er voldoende beschikbaar aanbod blijft.
- ▶ **Een actief aanbod- en uitgiftebeleid.** Vlaanderen activeert reservegronden, onderbenutte terreinen en ontwikkelt nieuwe bedrijventerreinen, maar stemt het aanbod van economische ruimte beter af op regionale economische behoeften.
- ▶ **Landschapsherstel en herbestemmen waar nodig.** Voor slecht gelegen economische locaties wordt onderzocht of herstructurering, uitdoving, herbestemming of vrijwillige verplaatsing naar geschiktere locaties aangewezen en haalbaar is.
- ▶ **Bijkomend bestemmen op goed gelegen locaties.** Om het totale oppervlakteareaal aan ruimte bestemd voor economie niet te laten afnemen t.o.v. 2024 zal op Vlaams niveau ingezet worden op het bestemmen van bijkomende bedrijventerreinen, met focus op terreinen geschikt voor niet-verweefbare bedrijven, op geschiktere locaties.

Ruimte voor water

UITDAGING

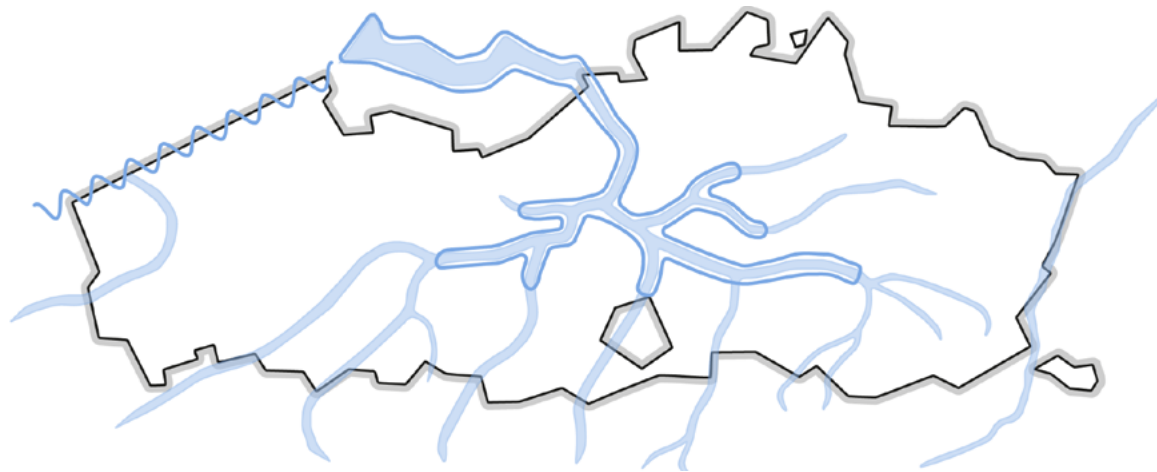
Vlaanderen krijgt steeds vaker te maken met overstromingen, droogte en watertekorten. Klimaatverandering versterkt deze risico's, terwijl verharding, bebouwing op kwetsbare locaties en een verstoord watersysteem de veerkracht van de open ruimte verminderen. Tegelijk zijn voldoende waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid essentieel voor wonen, landbouw, economie, biodiversiteit en recreatie.

WAAR KIEZEN WE VOOR?

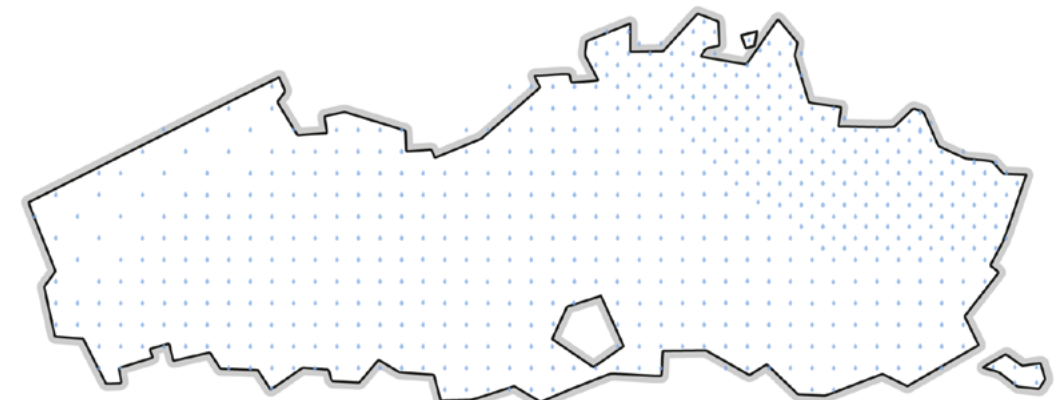
Vlaanderen maakt de omslag van een afvoerlogica naar een sponslogica. Door water meer vast te houden, te laten infiltreren en ruimte te geven versterken we de weerbaarheid tegen droogte en wateroverlast en bouwen we aan een klimaatrobuust Vlaanderen.

- **Sponslandschappen als antwoord op droogte en wateroverlast.** Via gebiedsgerichte projecten en waterzekerheidsdoelen wordt gewerkt aan landschappen die water langer vasthouden, infiltreren en vertraagd afvoeren. Deze landschapsbrede aanpak en de realisatie van natte natuur en wetlandherstel, versterkt tegelijk de waterzekerheid, bodemkwaliteit, biodiversiteit en leefbaarheid, en biedt landbouw een toekomstgericht kader om productief en klimaatrobuust te blijven.

- **Herstel van watergebonden natuur en groenblauw netwerken.** Vlaanderen investeert in het herstel van natte natuur, valleien, waterlopen en in een versnelde realisatie van groenblauwe infrastructuur die bijdragen aan biodiversiteit, waterberging en klimaatadaptatie.

Bouwsteen: Droogte en overstromingen

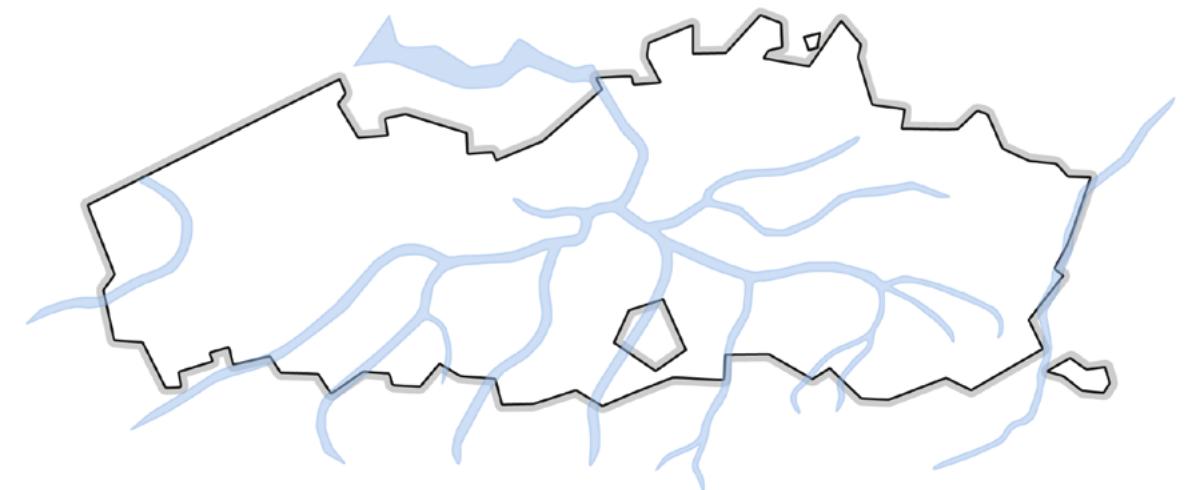

Bouwsteen: Sponslandschappen creëren

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- **Het watersysteem sturend voor ruimtelijke keuzes.** Hoe water zich beweegt, waar het infiltreert, wordt vastgehouden of afstroomt, is essentieel bij het maken van ruimtelijke keuzes. Water en bodem zijn ruimtelijk mee sturend: zo worden o.a. overstromingsgevoelige gebieden beter beschermd en wordt waterbeschikbaarheid een belangrijk criterium bij locatiekeuzes voor economische activiteiten.

- **De verhardingsgraad gericht terugdringen en bijkomende verharding beperken.** Vlaanderen zet in op ontharding, infiltratie en slim hemelwaterbeheer zodat regenwater zo veel mogelijk plaatselijk wordt vastgehouden en de druk op waterlopen en rioleringen afneemt. Dit draagt ook bij aan minder hittestress, meer biodiversiteit, een gezondere leefomgeving en een sterke sociale cohesie in buurten.

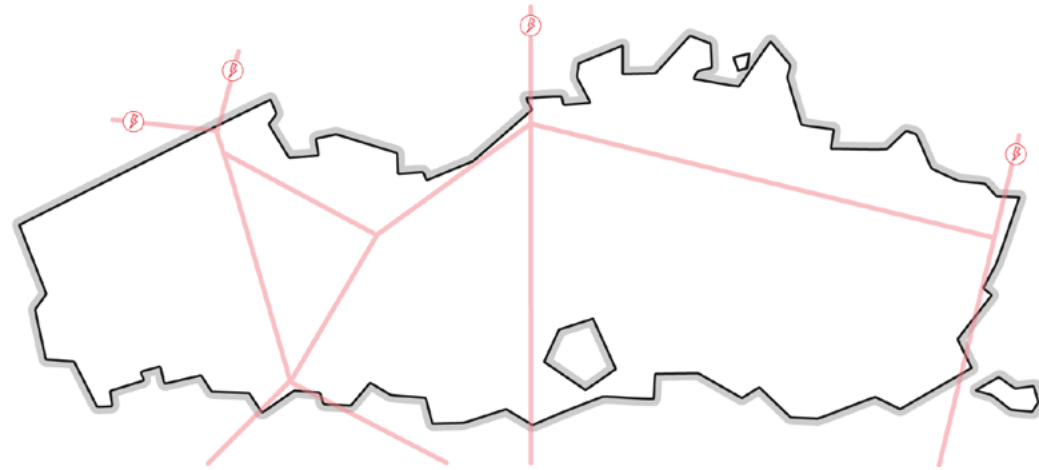

Bouwsteen: Netwerk van rivieren en valleien

Ruimte voor energie- en klimaattransitie

UITDAGING

Vlaanderen moet zijn energievoorziening verduurzamen, de uitstoot van broeikasgassen verminderen en tegelijk de bevoorradingszekerheid en betaalbaarheid van energie garanderen. Hiervoor zijn aanzienlijke investeringen nodig in een toekomstgericht energiesysteem met hernieuwbare energie, kernenergie, warmtenetten, elektriciteitsinfrastructuur, energieopslag en pijpleidinginfrastructuur voor waterstof, CO₂ en andere energiedragers. De ruimtelijke inpassing van deze infrastructuur vormt daarbij een belangrijke uitdaging in een regio waar ruimte schaars is.

Bouwsteen: Hoofdstructuur elektriciteit

WAAR KIEZEN WE VOOR?

De energie- en klimaattransitie is ook een ruimtelijke transitie. Energie wordt een mee sturende factor voor ruimtelijke ontwikkeling, waarbij de productie, opslag, uitwisseling en transport van energie sterker worden afgestemd op de ruimtelijke structuur en tegelijk mee richting geven aan toekomstige ruimtelijke keuzes.

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- ▶ **De energietransitie maximaal inpassen binnen het bestaande ruimtebeslag.** Nieuwe energieprojecten worden prioritair geïntegreerd in stedelijke gebieden, bedrijventerreinen, havengebieden, langs lijninfrastructuur. Meervoudig ruimtegebruik, hergebruik en transformatie staan daarbij voorop. Voor zonnepanelen ligt de prioriteit bij daken, gevels, infrastructuur en reeds ingenomen ruimte. Grondgebonden installaties in de open ruimte worden slechts overwogen na een gebiedsgerichte afweging en wanneer zij verenigbaar zijn met de openruimtefuncties en het ruimtelijk kompas.
- ▶ **Een geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak van de energietransitie.** Lokale en regionale energie-uitdagingen worden gekoppeld aan ruimtelijke ontwikkeling, renovatie, mobiliteit, klimaatadaptatie en economische ontwikkeling. Lokale verwarmings- en koelingsplannen en regionale energiestrategieën vormen daarbij belangrijke hefboomen.
- ▶ **Energieknopen als strategische schakels in het energiesysteem.** Vlaanderen ontwikkelt locaties waar energieproductie, opslag, omzetting,

uitwisseling en verbruik samenkomen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen en netcongestie te beperken. Internationale logistieke knopen, zeehavens en grote bedrijventerreinen vervullen daarbij een bijzondere rol.

- ▶ **De uitrol van hernieuwbare energie ruimtelijk sturen.** Vlaanderen faciliteert de ontwikkeling van windenergie, zonne-energie en duurzame warmte binnen het bestaande of met zo minimaal mogelijke inname van bijkomend ruimtebeslag en met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, landschap en draagvlak.
- ▶ **Een toekomstgerichte energie-infrastructuur uitbouwen.** De versterking van het elektriciteitsnet, warmtenetten, energieproductie, energieopslag en pijpleidinginfrastructuur wordt ruimtelijk verankerd zodat de energietransitie, bevoorradingszekerheid en economische ontwikkeling kunnen worden ondersteund.

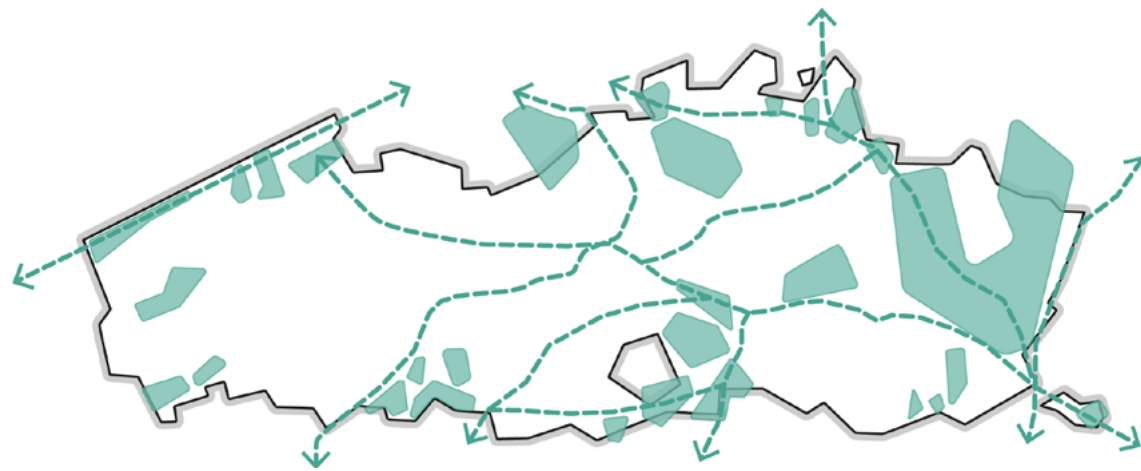
Ruimte voor biodiversiteit

UITDAGING

De toestand van veel habitats en soorten in Vlaanderen is ongunstig. De hoge versnipperingsgraad maakt natuurgebieden en ecosystemen bovendien extra kwetsbaar voor verstoring. . Daarnaast vraagt een klimaatrobuuste en kwalitatieve leefomgeving meer ruimte voor biodiversiteit en natuurgebaseerde oplossingen, zowel binnen ruimtebeslag als in de open ruimte, in samenhang met bodem, water en landschap.

WAAR KIEZEN WE VOOR?

Vlaanderen behandelt biodiversiteit als een meesluitend principe voor de inrichting van de ruimte. We bouwen aan een robuuste natuurlijke structuur met sterke natuurconcentraties en -verbindingen en een fijnmazig groenblauwe netwerk, zowel in de open als bebouwde ruimte.

Bouwsteen: Grote en samenhangende natuurkernen

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- ▶ **Robuuste en kwaliteitsvolle natuurconcentraties.** Vlaanderen versterkt natuur- en bosconcentraties door o.a. het realiseren van bijkomende natuur- en bosbestemmingen via AGNAS. Zo werken we ook verder aan het Vlaams Ecologisch Netwerk en het IVON.
- ▶ **Een betere afstemming tussen bestemming en gebruik.** Bestemming, inrichting en beheer worden sterker op elkaar afgestemd zodat natuur- en bosgebieden hun ecologische functie beter kunnen vervullen.
- ▶ **Natuurverweving en natuurverbindingen.** Via een stimulerend beleid in bijkomende natuurverwevingsgebieden, het realiseren van ecologische verbindingen en het wegwerken van versnipperingsknelpunten wordt gewerkt aan een samenhangend natuurnetwerk.
- ▶ **Een sterk groenblauw netwerk en ruimtelijk ecologische basiskwaliteit.** In de bebouwde ruimte zetten we in op kantelmomenten en het actief plannen en (her)ontwikkelen van groenblauwe dooradering. In de open ruimte stimuleren we groenblauwe dooradering via nieuwe beheerplannen, natuurverwevingsbeleid, verdienmodellen voor ecosysteemdiensten, ...
- ▶ **Gebiedsgerichte samenwerking voor biodiversiteit.** Overheden, terreinbeheerders, landbouwers, bedrijven en burgers worden via gebiedsgerichte samenwerking betrokken bij het herstel en de versterking van biodiversiteit.

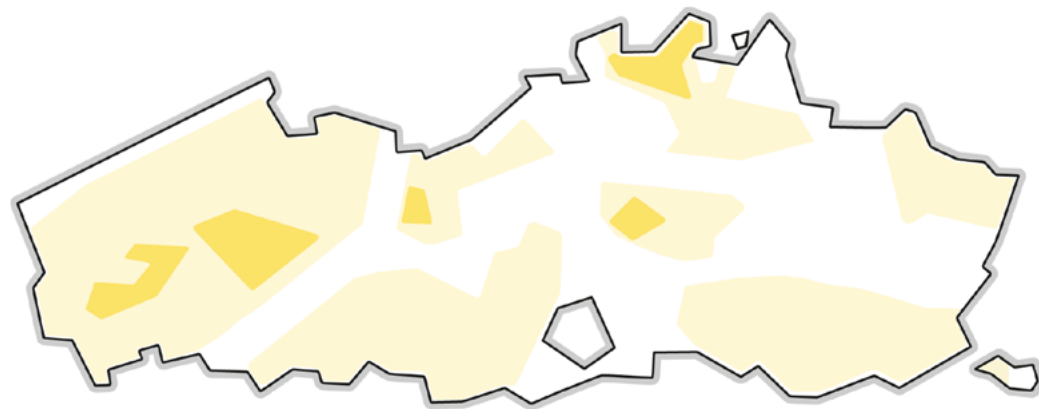
Ruimte voor land- en tuinbouw

UITDAGING

De Vlaamse land- en tuinbouw is essentieel voor voedselproductie, de agrovoedingsketen, de leefbaarheid van het platteland en het beheer van het landschap. Daarbij ondervindt de sector verschillende uitdagingen zoals toegang en langetermijnzekerheid tot grond, zonevreemd gebruik in het agrarisch gebied, klimaatverandering, water-, koolstofopslag- en natuuroldatdagingen.

WAAR KIEZEN WE VOOR?

Vlaanderen kiest voor een toekomstgerichte land- en tuinbouw die in klimaatrobuust en kwaliteitsvol ingerichte en gebruikte grote samenhangende landbouwgebieden voldoende ruimte heeft om voedsel te produceren.

Bouwsteen: Grote samenhangende landbouwgebieden

WAAR ZETTEN WE OP IN?

- ▶ **Een robuuste en samenhangende landbouwstructuur.** Door in planningsprocessen in te zetten op een ruimtelijk evenwicht tussen landbouw, natuur en water, het landbouwgebied ruimtelijk te differentiëren en open ruimte doelstellingen, bestemming en gebruik beter op elkaar af te stemmen wordt de basis gelegd voor een robuuste samenhangende open ruimte.
- ▶ **Land- en tuinbouw als hoofdgebruiker van het agrarisch gebied.** Er wordt daarom ingezet op agrarisch hergebruik van vrijkomende sites, een beperkt ontwikkelingsperspectief voor zonevreemd gebruik en inzetten op landschapsherstel.
- ▶ **Toekomstgerichte inrichting van het agrarisch gebied.** Dit doen we door te vertrekken vanuit de principes vanuit het ruimtelijk kompas, waaronder 'het fysisch systeem is ruimtelijk mee sturend' en het stimuleren van groenblauwe dooradering.
- ▶ **Landbouw als partner in de open ruimte.** Vlaanderen zet in op een betere samenhang tussen landbouw, natuur, water en landschap, onder meer via gebiedsgerichte samenwerking. Hierin kunnen landbouwers een sleutelrol spelen als landbeheerder in de open ruimte.

SAMEN REALISEREN

Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen is meer dan een visie op de toekomst van Vlaanderen. Het is een uitnodiging om samen werk te maken van een ruimtelijke transitie die onze leefkwaliteit verhoogt, onze welvaart versterkt, ons natuurlijk kapitaal beschermt en Vlaanderen bestendig maakt voor toekomstige uitdagingen. De ambities van het BRV kunnen alleen slagen wanneer overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, bedrijven, burgers en terreinpartners vanuit hun eigen rol mee bouwen aan die toekomst.

De realisatie van het BRV vertrekt vanuit partnerschap. Vlaanderen, provincies en gemeenten dragen een gedeelde verantwoordelijkheid voor de ruimte. Daarbij geldt het subsidiariteitsprincipe: beslissingen worden zoveel mogelijk genomen op het niveau dat het dichtst bij de realiteit en de burger staat. Vlaanderen neemt een kaderstellende en ondersteunende rol op, lokale besturen blijven cruciale partners voor de uitwerking op het terrein.

Het BRV vraagt een omslag van uitbreiden naar transformeren. Daarom zetten we sterker in op het hergebruiken van bestaande ruimte, het benutten van kantelmomenten zoals vergunningen, herontwikkelingen en investeringen, een actiever grond- en pandenbeleid en een beter ruimtelijk beheer. De ruimtelijke transitie wordt niet gerealiseerd via één groot project, maar via duizenden ruimtelijke keuzes die samen het verschil maken.

Samenwerking gebeurt daarbij steeds meer gebiedsgericht. Veel ruimtelijke uitdagingen stoppen immers niet aan gemeentegrenzen. Via bouwshiftregiowerking, gebiedscoalities en strategische gebiedsprogramma's werken Vlaanderen, provincies, gemeenten en partners samen aan geïntegreerde oplossingen rond wonen, economie, water, natuur, landbouw, energie en mobiliteit. Zo kunnen lokale kennis en gedeelde Vlaamse ambities elkaar versterken.

Het ruimtelijk synthesebeeld ondersteunt deze geïntegreerde en gebiedsgerichte werking. Het beeld toont waar de verschillende bouwstenen samenkomen en draagt zo bij aan de ruimtelijke vertaling van de transformatieopgaves en het ruimtelijk kompas. Het maakt ook inzichtelijk waar een verdere verfijning van verschillende bouwstenen, via geïntegreerde opgaves, nodig is. Het synthesebeeld is een richtinggevend kader dat uitnodigt om ruimtelijke uitdagingen in samenhang te bekijken. Het synthesebeeld helpt om ruimtelijke ingrepen te formuleren vanuit verbanden en synergieën tussen opgaves en gebiedsgericht maatwerk te leveren waar verschillende ruimtelijke logica's samenkomen.

Het BRV krijgt uiteindelijk concreet vorm in beleidskaders die doorvertaald worden via ruimtelijke beleidsplannen, uitvoeringsplannen, investeringen, regelgeving, vergunningen en handhavingsprioriteiten. Daarnaast wordt het vertaald naar gebiedsgerichte strategieën, zoals woonstrategieën, herbestemmingsopgaven, economische ontwikkelingsvisies en landschapsprojecten. Door ruimtelijke keuzes beter op elkaar af te stemmen ontstaat een samenhangende aanpak die richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen.

Via monitoring volgen we de belangrijkste indicatoren op, zoals ruimtebeslag, verharding, bestemmingen en de voortgang van de transformatieopgaven. Die kennis laat toe om het beleid tijdig bij te sturen, nieuwe uitdagingen op te nemen en kansen sneller te benutten. Zo blijft het BRV een dynamisch richtinggevend kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Vlaanderen.

COLOFON

De Vlaamse Regering heeft op 11 september 2026 kennisgenomen van het voorontwerp Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Deze publicatie geeft hiervan een samenvatting. Het voorontwerp is de basis voor gericht advies en dialoog. Daarna volgt de voorlopige vaststelling: de Vlaamse Regering keurt dan een ontwerp BRV goed. Over dat ontwerp zal een openbaar onderzoek worden georganiseerd, waarin iedereen opmerkingen kan indienen.

Deze samenvatting geeft de hoofdlijnen weer van de strategische visie en de voorliggende beleidskaders van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Ze heeft geen zelfstandige juridische of beleidsmatige status. Voor de precieze doelstellingen, beleidskeuzes, acties en toepassingsvoorwaarden zijn de strategische visie en de afzonderlijke beleidskaders bepalend.

DEPOTNUMMER

D/2026/3241/322

CONTACT

Met vragen of opmerkingen kun je altijd terecht op het mailadres beleid.omgeving@vlaanderen.be of via de website <http://omgeving.vlaanderen.be/BRV>.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Toon Denys - Secretaris-generaal Departement Omgeving
Koning Albert II-laan 15 bus 553 - 1210 Brussel (postadres)